

ÇOCUK ŞİİRİNDE SORUNLU COĞRAFYALAR VE ACI ÇEKEN ÇOCUKLAR (*)

Yasin Mahmut YAKAR (**)

Öz

Çocuklar savunmasız ve masum varlıklardır. Dünya üzerinde çocukların maruz kaldığı birçok sorun bulunmaktadır. Savaşlar ve kıtlık gibi durumlar bu sorunların en başta gelen nedenleridir. Bunların yanında zorunlu göç, hastalıklar, yetersiz beslenme ve çatışma ortamlarında bulunan çocukların yaşam haklarının ihlali de çocukların karşı karşıya kaldıkları önemli sorunlar arasındadır.

Sorun odaklı çocuk edebiyatı, edebî nitelikli eserlerde çocukların karşı karşıya kaldıkları sorunları yansıtmayı veya çocuklarda edebî eserler aracılığıyla sorunlar hakkında farkındalık oluşmayı amaçlar. Bu çalışmada Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde sorun odaklı çocuk edebiyatının yansımalarını tespit etmek hedeflenmiştir. Çalışmada doküman analizi deseni kullanılmış ve yazarın bütün eserleri incelenmiştir. Bu yolla ulaşılan eserler kodlama güvenilirliği göz önünde tutularak okunmuştur. Ardından Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde sorun odaklı çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilebilecek veriler elde edebilmek için işlemler yapılmıştır. Sonrasında elde edilen veriler içerik analize tabi tutulmuştur.

Çalışma sonucunda Mustafa Ruhi Şirin'in dünya üzerinde farklı coğrafyalarda farklı sorunlarla karşılaşan çocuklarla ilgili hem kendini hem insanlığı sorumlu tuttuğu ve eserlerinde bu duyarlılığa uygun yansımaların bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinin sorun odaklı çocuk edebiyatı bağlamında zengin metinler olduğu, özellikle dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan çocukların karşı karşıya kaldıkları yaşam hakkı ihlali, açlık ve çocukluğunu yaşayamama gibi sorunların eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sorunlu Coğrafyalar, Savaş, Mustafa Ruhi Şirin, Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı.

*) Bu çalışma yazarın Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek danışmanlığında hazırladığı "Mustafa Ruhi Şirin'in Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Eserlerinin Eğitsel Değeri Üzerine Bir İnceleme" adlı doktora tezinden üretilmiştir. (This study derived from the author's doctoral thesis titled "A Study of Mustafa Ruhi Şirin's Place in Turkish Children's Literature and Educational Value of His Works. " by Ass. Prof. Tacettin Şimşek supervisor.)

**) Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD
(e-posta: ymyakar@erzincan.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9835-981X>.

Problematic Geographies and Children Suffering in Child Poem

Abstract

Children are vulnerable and innocent beings. There are many problems in the world that children are exposed to. Conditions such as wars and famine are the main causes of these problems. In addition, forced migration, diseases, malnutrition and violations of the right to life of children in the areas of conflict are among the major problems that children face. Problem-oriented children's literature aims to reflect problems children face in literary works, or to raise awareness of problems through literary works in children. In this study, it is aimed to determine the reflections of problem-oriented children's literature in Mustafa Ruhi Şirin's poems. In the study, document analysis was used and all the works of the author were examined. The works reached in this way are read in consideration of encoding reliability. Then, in the poems of Mustafa Ruhi Şirin, records were kept to obtain data that could be evaluated in the context of problem-focused children's literature. The collected data were subjected to content analysis.

The results of the study suggested that Mustafa Ruhi Şirin kept both himself and the mankind responsible for children who encountered different problems in different geographies around the world and that this sensitivity is found in his works. In this context, it was found that the poems of Mustafa Ruhi Şirin are rich texts in the context of problem-oriented children's literature and that especially the violation of the right to live, the hunger encountered by children and the inability to experience their childhood living in different geographies of the world.

Keywords: *Problematic Geographies, War, Mustafa Ruhi Şirin, Problem-Oriented Children's Literature.*

Giriş

Dünya nüfusunun hızla arttığı, artan nüfusun beraberinde daha çok yiyecek, daha çok mekân ve dünyanın sahip olduğu kaynakları daha çok tüketme eğiliminde olduğu günümüzde yetişkinlere göre daha savunmasız ve güçsüz olan çocukların yaşadığı sorunlar da hızla artmaktadır. Bunlar arasında farklı çatışma ortamlarında kalan çocukların yaşam haklarının ihlali, yoksulluk ve buna bağlı olarak yetersiz beslenme, çocuk işçiliği, çocukların askerlik yapmaya zorlanmaları gibi sorunların en başta geldiği görülmektedir.

Çocukların yüz yüze kaldıkları sorunların kimisi ülkelerin genel ekonomik/sosyal durumlarıyla ilişkililikten, kimisi de çocukların bazı konularda bilinçli olmalarıyla daha kolay çözülecek durumdadır. Bu noktada sorun odaklı çocuk edebiyatı kavramı gündeme gelmektedir. Sorun odaklı çocuk edebiyatı, çocuğun sorunlarına, çocuk hakları ve çocuk gerçekliğine özgü bir yaklaşımı içermektedir. Çocuk haklarının dayandığı yaşama, gelişme, korunma ve çocuğun görüşünün alınması temel ölçütleri yanında, çocuğun yüksek yararı ve çocuğa karşı her tür ayrımcılığın önlenmesi ilkeleri, sorun odaklı çocuk edebiyatının dayandığı temel çerçeveyi oluşturmaktadır (Şirin, 2007: 78). Bu nedenle söz

konusu sorun odaklı çocuk edebiyatı yaklaşımı, çocuğun ve gencin anlayamadığı ya da doğrudan iletişim kuramadığı bazı gerçekleri edebiyat yoluyla onun dünyasına sokmayı amaçlar. Örneğin, okurun okuma gereksinimleri de dikkate alınarak aile çatışmaları, iletişimsizlik, kent yaşamı, toplumsal gruplaşmalar, okul ve meslek yaşamına ilişkin sorunlar bu bağlamda çok açılı bir yolla gözler önüne serilir (Asutay Kurtoğlu, 2012: 3). Bu bağlamda problem odaklı çocuk kitapları, çocukların doğrudan anlayamadığı ve değerlendiremediği bazı gerçekleri edebiyat yoluyla çocuğa ulaştırmak gayesi güder. Bu sayede çocuk kendi dünyasına ve problemlerine benzer bir dünyayı edebiyat vasıtasıyla algılamaya başlar. Her ne kadar kitaplarda sunulan öneriler bir reçete sunmasa da yol gösterici mahiyette olduğu muhakkaktır (Dilidüzgün, 1996: 97).

Sorun odaklı çocuk edebiyatının güdümlü bir edebiyat olarak algılanması da doğru değildir. Şirin'e göre sorun odaklı çocuk edebiyatı politik, ideolojik ve güdümlü bir edebiyat değil, çocuğun içinde yaşadığı sorunları doğru anlamayı içeren bir işleve sahiptir. Bu edebiyatın oluşmasında en temel belirleyici yaklaşım ise, çocuk haklarının temel dayanağı olan gelişim hakkı ve çocuğun yüksek yararı ilkesidir (2007: 41).

Özellikle 1950'lerden sonra çocukluk anlayışındaki gelişmeler sorun odaklı çocuk edebiyatının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Şirin, XX. yüzyılın ikinci yarısının ikinci evresindeki çocuk edebiyatına ise değişen çocukluk ve medyanın etki ettiğini vurgulayarak bu yönelişin, çocuk gerçekliğine, çocuk ihmali ve istismarına, çocuk haklarına, anti otoriter ve sorun odaklı yaklaşımı ortaya çıkardığını vurgulamaktadır (2007: 38).

Literatürde sorun odaklı çocuk edebiyatıyla ilgili yeterli sayıda çalışma bulunduğu söylenemez. Bu konudaki çalışmalardan biri Turan tarafından 2005 yılında yapılmıştır. Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanmanın ele alındığı çalışmada çocuk edebiyatının problemlerle başa çıkmada çocuklara kesin bir reçete sunmamakla birlikte onların kendileriyle yüzleşmeleri ve çözüm arayışları konusunda yol gösterici olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Turan, 2005: 134). Gürdal Ünal'ın 2011 yılında yaptığı çalışma da bu alanda dikkat çekicidir. Çalışmada Türk çocuk edebiyatında engelliliğin yansımaları üzerinde durulmuştur. Çalışma sonucunda çocuklara yönelik eserlerde engelli karakterlerin çok yönlü olarak çizilmesi gerektiği ve engelli karakterlerin ne acınacak ne de kahraman bir birey olarak gösterilmemesi gerektiği vurgulanmıştır (Gürdal Ünal, 2011: 152). Günyüz'ün (2011) çalışması da bu bağlamda değerlendirilebilecek çalışmalardandır. Boşanmış bir ailenin çocuğu olmanın edebiyata yansımaların sorun odaklı çocuk edebiyatı çerçevesinde irdelendiği bu çalışmada çocuk romanlarının hayatı yansıtmaya işlevi olduğu vurgulanmış ve bu tür eserlerin okuyucuya ders verme kaygısı güdülmeyen kaleme alınmasının önemine vurgu yapılmıştır (Günyüz, 2011: 934). Hasırcı'nın 2011 yılında çocuk kitaplarında şişmanlığın (obezite) ele alınışı üzerine yaptığı çalışmada ise şişmanlığın sorun odaklı kitaplarda mutlaka çocuk gerçekliğini en iyi şekilde yansıtmak şeklinde ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Hasırcı, 2011: 1064). Bu alanda yapılan bir diğer çalışma Asutay Kurtoğlu'ya aittir. Bu çalışmada sorun odaklı çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilebilecek iki farklı gençlik romanı-

na (Vergewaltigt ve Speak) tecavüz açısından yaklaşmıştır. Çalışma sonucunda sorun odaklı çocuk romanlarında ajitasyondan, duygu sömürüsü yapmaktan, gençlerin hayal ve umutlarını kırmaktan özellikle kaçınılması; kötü davranış ve alışkanlıkların, şiddet gibi olumsuzlukların onaylanmaması gerektiği vurgulanmıştır (Asutay Kurtoğlu, 2012: 184). Kural'ın (2012:163) yaptığı çalışmada ise işitme yetersizliğine sorun odaklı yazın bağlamında yaklaşmıştır. Çalışmada Türkiye'de sorun odaklı yazın anlamında önemli eksikliklerin bulunduğu ve yazarların bu bağlamda eser vermeleri için teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sorun odaklı çocuk edebiyatıyla ilgili yapılmış akademik çalışmaların nicelikçe yetersiz olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmaların daha çok çocukların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri kötü alışkanlıklar, şiddet, engellilik, obezite, parçalanmış aile çocuğu olmak gibi konularda yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Literatürde sorunlu coğrafyalarda yaşayan çocukların karşı karşıya kaldığı sorunlarla ilgili bir çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmanın da hareket noktasını oluşturmaktadır. Çalışmanın bu anlamda önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede çalışmada "Farklı coğrafyalarda yaşayan çocukların yaşadıkları sorunlar Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde nasıl yer almaktadır?" sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Çalışmada Mustafa Ruhi Şirin'in üzerinde çalışılacak eserleri temel veri kaynağı olduğu için doküman analizi deseni kullanılmıştır. Doküman analizi Yıldırım ve Şimşek'e (2011: 187) göre araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Bu nedenle doküman analizi deseninin çalışmada uygun olacağı düşünülmüştür. Doküman analizi, diğer araştırma metodlarına göre daha az zaman alması, daha az maliyetli olması ve detaylı incelemelere fırsat vermesi yönüyle işlevseldir (Bowen, 2009: 27).

İncelenen Kitaplar

Araştırmaya konu olan eserler belirlenirken öncelikle Mustafa Ruhi Şirin'in sorundaki çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilebilecek eserlerine ulaşmak amaçlanmıştır. Bu amaçla da Şirin'in çocuklara yönelik kaleme aldığı bütün eserleri incelenmiştir. Ulaşılan eserlerle ilgili alan uzmanı görüşü alınmıştır. Metin içerisinde eser isimlerinin kullanılması gereken yerlerde kısaltmalara yer verilmiştir. Çalışmada incelenen kitaplar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada İncelenen Kitaplar

Eserin Adı	Yayınevi	Yayın yılı	Sayfa Sayısı	Kısaltma
Çocuk Hep Çocuk	İz Yayıncılık	2006	224	ÇHÇ
Elsiz Eldiven	İz Yayıncılık	2016	77	EE

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada öncelikle araştırmaya konu olan eserler araştırmacı tarafından herhangi bir kayıt tutulmadan okunmuştur. Ardından söz konusu eserler araştırmacı ve bir nitel araştırma uzmanı tarafından okunarak fişlenmiştir. Fişlemenin ardından elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi hacimli olan nitel materyali olarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimleridir (Patton, 2014: 453). Tüm bu işlemler yapılırken kodlama güvenilirliğini sağlayabilmek amacıyla birtakım tedbirler alınmıştır. Bu çerçevede yapılan kodlamalar Miles ve Huberman'ın (1994) [Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] formülüyle kontrol edilmiştir. Bu formüle göre araştırma sürecinde yapılan kodlamaların güvenilir olarak kabul edilebilmesi için sonucun .70 ve üzeri olarak çıkması gerekmektedir. Bu formüle göre yapılan hesaplama sonucunda kodlama tutarlılığı .87 olarak elde edilmiştir. Bu da çalışmaya ait kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bulgular ve Yöntem

Şirin'in eserlerinde ilk olarak yer alan sorunlu bölge Afganistan'dır. 1979 yılında SSCB'nin işgaliyle başlayan daha sonra ABD'nin müdahalesiyle büyük bir yıkıma uğrayan Afganistan'da gerek savaşlarda gerekse savaşın getirdiği olumsuz şartlar nedeniyle çok sayıda çocuk hayatını kaybetmiştir. Bu durumu Şirin şu dizelerle yansıtarak atılan bomba sonucu can veren çocuğa dikkat çeker.

“Ben ölmedim anne. Ben ölmedim
 Çemberi kim çeviriyor benim yerime?
 Bombacı pilotun çocuklarından biri mi?
 Üşümesin elleri ver ona eldivenlerimi
 Çevirdikçe çemberi elim geri geliyor sanki
 Ölmedim anne. Ben ölmedim
 Ben Kandeharlı Ali” (Elsiz Eldiven, EE: 71)

Bosna Savaşı da Şirin'in eserlerinde önemli izleklerden birini oluşturur. 1992-1995 yılları arasında tarihin en kanlı iç savaşlarından biri olan Bosna Savaşı, çocukların maddî ve manevî olarak büyük zarar görmesi ile sonuçlanmıştır. Şirin, bu savaşı Müslümanları Avrupa'dan çıkarma savaşı olarak görür ve çocukları bu konuda bilinçlendirmeye çalışır.

“Uyandıramadı suskun dünyayı
Çocukların kıyameti çılgılık” (Zambak Çocukların Şiiri, EE: 68)

Şirin'e göre Bosna, herkesin seyirci kaldığı vahşetin içinde acı çeken çocuklarla doludur.

“-Çocukları küçücük kurşunla mı vururlar anne?
Bu söz bütün sevinçlerimin hançeridir
Kartopu oynarken vurulan bendim
Kundaklara sarın beni doğacakların yerine” (Zambak Çocukların Şiiri,
EE: 69)

Rusya Federasyonu'nun Çeçenistan'a müdahalesi ile başlayan çatışmalar da Şirin'in eserlerinde yer verdiği önemli konulardan biridir. 1994-1996 yılları arası birinci evre, 1999-2009 tarihleri arası ikinci evre olarak kabul edilen Çeçen-Rus Savaşı, 250.000 sivilin ölümü ile sonuçlanmıştır. Bunlar arasında çok sayıda çocuk olduğu gibi, göç, açlık, hastalık gibi olumsuzluklara maruz kalan çocukların sayısının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Mustafa Ruhi Şirin, Çeçenistan Savaşı'nı Çeçenlerin özgürlük mücadelesi olarak görür ve bu konudaki umudunu da dile getirir.

“Çeçenlerin üç hali vardır:
Özgürlük, dua ve diriliş.
Kitaplarında çaresizlik ve ağıt yoktur.
Çılgınlıkları özgürlüğün şarkısıdır.
Yine kuşatıldı özgürlük.
Yeni dirilişin mayalanışına selam olsun.” (Bu Yolculuğun Adı Hayattır,
ÇHC: 136)

20. yüzyılın en önemli sorunlarından ve çatışma alanlarından biri olan Filistin'de yıllar süren çatışmalar ve savaşlar yaşanmasına rağmen bölgeye barış hala gelmemiştir. Bu anlamda Filistin, çocukların savaştan en çok zarara uğradığı bölgelerden biridir. Şirin, Filistin'de oyun oynarken bile vurulan çocukların dramını yansıtır.

“Saklambaç oynarken vurduğum
çıkamaz sokak
Benden Filistin'e kalan tek süs
Annesinden çalınan bebeğin
Sesine benziyordu o sabah
Göklerden bakınca Kudüs” (Yıldızlarla Yürümek, EE: 66)

Irak, gerek 1991 Körfez Savaşı ve takip eden yıllarda uygulanan ambargo, gerekse 2003 yılından beri devam eden savaş nedeniyle çocukların acı çektiği bölgelerden biridir. Mustafa Ruhi Şirin, Irak'ta acı çeken çocuklara insanlığın duyarsız kalmasını eleştirir.

“Bozabilseydin susma orucunu
Yeniden yazılacaktı kalbine
Sonsuza kadar yaşayacak
En çocuk adın” (Eyyy İnsan!, EE: 73)

Balkanlardaki Türk ve Müslüman toplulukların çektikleri sıkıntıların bir diğeri de Kosova'da yaşanmıştır. 1995-1999 yılları arasında Kosova'da meydana gelen savaş, birçok sivil ve çocuğun ölmesine neden olmuştur. Şirin, Kosova'daki çocukların acısını eserlerinde yansıtır.

“Bosna'dakinden daha yaman bizim mahşerimiz
Batılıların merhametine terk etme bizi Allah'ım!
Küçük Prens hariç!
Kosova ona da unutturdu gezegenindeki kavanozuyla
çiçeğini örtmeyi” (Doğu'nun Kızı Şehrazat, ÇHC: 130)

“Acının atlası çiziliyor ruh aynamıza
Bosna'da elma şekerleriyle süslü çocuk mezarında ağlamıştım ya, işte
öyle ağlıyorum!
Şimdi de çocuk yüzlü ırmaklar gibi akıyor Kosova
Bu hepimize ait bir yıkılıştır.” (Bana Sana Kosova'ya Dair, ÇHC: 132)

Ancak Mustafa Ruhi Şirin, her şeye rağmen Kosova'nın geleceğine olan umudunu kaybetmemektedir.

“Ey en romantik ve kırılğan çocuk
en çocuk çiçekler senin için büyüyecek
Kosova'nın yeni bahçelerinde” (Sabah Nasıl Nefes Alırsa, ÇHC: 135)

Mustafa Ruhi Şirin için adı hep kıtlık ve çatışmalarla anılan Afrika da çocukların sorunlar yaşadıkları bölgeler arasındadır. Afrika'nın birçok bölgesindeki açlık ve kıtlık, özellikle çocukları çok daha fazla etkilemiştir. Binlerce çocuğun açlık ve kötü koşullar nedeniyle hayatını kaybettiği, yüz binlerce çocuğun da aynı tehlikeyle karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Mustafa Ruhi Şirin, eserlerinde Afrika'da yaşanan bu soruna dikkat çeker.

“Denizin kitabında yazılıdır:
Afrika'da ölüm anne sütü kokar
Kara deri inci diş siyah göz
Kemikten eller. Koşuyu kaybetmiş ihtiyar at
Bu mudur Afrika anne: Su da mı yanar?” (Kardeşim Afrika, EE: 63)

Şirin, bu sorunla ilgili çalışmaların yetersizliğini ve yapılan yardımların çoğunun ticari kaygılar taşıdığını belirtir.

“Ara. Şimdi reklamlar sırada:

İnsanlığın Afrika vicdan ödevi” (Kardeşim Afrika, EE: 65)

Bu bulgulardan hareketle Mustafa Ruhi Şirin’in çocuklara yönelik şiirlerinde sorunlu coğrafyaların ve çocukların yaşadığı ölüm, açlık, zorunlu göç gibi sorunların önemli izlekler olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Mustafa Ruhi Şirin farklı coğrafyalarda farklı nedenlerle sorunlar yaşayan çocukların çektikleri acıları eserlerine yansıtmıştır. Bu coğrafyalardan ilki Afganistan’dır. Afganistan’da 1979 SSCB işgaliyle başlayan savaş, SSCB’nin çekilmesiyle iç savaşa dönüşmüş, sonrasında ABD’nin müdahalesiyle bölgede çatışmalar sonlanmamıştır. Yaklaşık 40 yıldır savaşın yaşandığı ülkede söz konusu çatışmalardan siviller de çok etkilenmiş, yüz binlerce insan hayatını kaybetmiş veya mülteci durumuna düşmüştür. Tabi bundan çocuklar da etkilenmiştir. Şirin, sokakta oyun oynarken can veren bir çocuğun bakışıyla bölgedeki savaşın çocuklara verdiği zararı anlatmakta, çocukların oyun oynamak bir yana en temel hakları olan yaşama haklarının bile ellerinden alındığını vurgulamaktadır. Ayrıca kendisi ölürken onu öldüren bombayı atan pilotun çocuğunun oyun oynadığını belirterek çocukların maruz kaldıkları ölçsüz şiddet ve adaletsizliğe de dikkat çekmektedir.

Soğuk Savaş’ın sona erdiği 1990’lı yıllarda dünyanın birçok yerinde çeşitli çatışmalar meydana gelmiştir. Bu coğrafyalardan birisi de Bosna’dır. Yugoslavya Federal Cumhuriyetini oluşturan ülkelerin bağımsızlıklarını ilan etmesiyle başlayan kanlı çatışmalar 3 yıl sürmüştür. Savaşta siviller de zarar görmüş, özellikle çocuklar bu durumdan ciddi anlamda etkilenmişlerdir. Mustafa Ruhi Şirin’e göre bu savaş esasında bir federasyonu oluşturan ülkelerin kendi iç çatışmaları değil, Avrupa’dan Müslümanları çıkarmak için uygulanan bir kıyımdır. Ayrıca Şirin, tüm dünyanın ölen bu çocukları büyük bir kayıtsızlıkla izlediğini belirterek bu durumu eleştirmektedir. Mustafa Ruhi Şirin şiirde ölenlerin ve öldürülenlerin aslında aynı coğrafyanın insanları olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında çocukların masumiyet ve saflığına da dikkat çekmektedir.

20. yüzyılın önemli çatışma alanlarından birisi Çeçenistan’dır. Rusya Federasyonunun Çeçenistan’ın bağımsızlık isteklerini güç kullanarak engellemek istemesi ve bunun sonucunda çıkan savaşta yüzbinlerce sivil hayatını kaybetmiş, çok daha fazla sayıda insan ise göç, açlık vb. sorunlarla yüz yüze kalmıştır. Tabi bu durumdan en çok etkilenenler yine çocuklar olmuştur. Mustafa Ruhi Şirin, Çeçenlerin mücadeleci kimliklerine vurgu yaparak, bu direnişin aynı zamanda Çeçenler için bağımsızlığın ilk adımı olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

19. yüzyılın sonlarından itibaren Yahudilerin Filistin’e yerleşme gayretleri çok uzun vadeli ve çok kanlı çatışmalara neden olmuştur. Üç semavi dinin kutsal kabul ettiği Kudüs

başta olmak üzere Filistin coğrafyasında yıllardır sivil can kayıpları, göçler ve ambargolar yaşanmaktadır. Bu noktada en büyük zararı çocuklar görmektedir. Mustafa Ruhi Şirin, Filistin’de oyun oynayan çocukların bile vurulduğunu tema edindiği şiirinde aynı zamanda ağlayan çocukların sesiyle Kudüs’te okunan sabah ezanlarını birbirine benzetmekte; bunu aynı zamanda bu coğrafyada yaşanan acıların bir yansıması olarak göstermektedir.

1981-1988 arasındaki İran-İrak Savaşıyla başlayan Irak’taki savaşlar, Körfez Savaşı ve 2003 yılındaki Irak’ın işgal edilmesiyle devam etmiştir. Aradan geçen uzun yıllara rağmen Irak’ta hâlâ çatışmalar devam etmektedir. Bu dönemde Irak coğrafyasında kimyasal silahlar dâhil her türlü silahın kullanıldığı son derece acımasız saldırılar yaşanmıştır. Savaşlar ve yıllar süren ambargolar sivil can kayıplarıyla sonuçlanmıştır. Bu kayıpların içinde çocuklar da önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Ruhi Şirin, Irak Savaşı ve sonrasındaki dönemde insanlığı susmak ve katliamlara seyirci olmakla suçlamaktadır.

Kosova Savaşı Balkanlarda yaşanan ve çok sayıda sivilin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan çatışmalardan birisidir. Mustafa Ruhi Şirin, Kosova Savaşı sırasında hayatlarını kaybeden sivil ve çocukları da şiirlerine konu eder. Şirin, Kosova Savaşında yaşanan vahşetin Bosna Savaşından daha korkunç olduğuna işaret ederek Batı dünyasının olup bitenler karşısındaki sessizliğinden dolayı yaşadığı hayal kırıklığını belirtir. Mustafa Ruhi Şirin, sadece Küçük Prens’i bu durumdan hariç tutar. Ancak yaşananların çiçeğinin bakımı konusunda hassaslığıyla bilinen Küçük Prens’e bile çiçeğini kavanozla korumayı unutturduğunu ifade eder. Aslında bu imgeleri kullanarak hem Batı dünyasının genelindeki çifte standardı hem de herkesin yaşananlardan aynı ölçüde sorumlu tutulamayacağını anlatmak ister. Mustafa Ruhi Şirin, Kosova’da yaşananlar karşısında herkesin utanması ve kendini sorumlu hissetmesi gerektiğini vurgular. Bütün bunlara rağmen Şirin, Kosova’nın geleceğinden ve çocukların gelecekteki Kosova’da daha mutlu olacağından umutludur.

Yüzyıllardan beri sömürgeci ülkelerin doğal ve beşeri kaynaklarını sınırsızca kullandığı Afrika hem savaşlar hem de kıtlık ve susuzluk gibi nedenlerle çocukların acı çektiği coğrafyalardan biridir. Mustafa Ruhi Şirin, Afrika’da doğan çocukların daha süt çağındayken açlık ve ölümlerle karşılaştığına işaret ederek burada yaşanan olumsuzlukları anlatmaktadır. Açlıktan dolayı insanların fiziki görünümünün oldukça kötü olduğunu belirten Şirin, “kemikten eller” ifadesiyle bu durumu tasvir etmektedir. Mustafa Ruhi Şirin, ayrıca yapılan yardımların reklam amaçlı ve ticari kaygılar içeren niteliğini de eleştirerek Afrika’ya yardımın insanlık için bir vicdan ödevi olduğunu kaydetmektedir.

Sonuç olarak Mustafa Ruhi Şirin’in şiirlerinde dünya üzerinde dil, din, ırk ayrımı yapmadan çocukların yaşadığı sorunları önemseydiği ve bunlardan dolayı sadece diğer insanları değil kendisini de sorumlu tuttuğu söylenebilir. Ayrıca Mustafa Ruhi Şirin’in şiirlerinde çocukların karşı karşıya kaldıkları sorunlara yer verdiği bu anlamda şiirlerinin sorun odaklı çocuk edebiyatı açısından dikkate değer olduğu tespiti yapılabilir.

Bu bağlamda Mustafa Ruhi Şirin’in şiirleriyle ilgili aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Mustafa Ruhi Şirin’in özellikle sorunlu coğrafyalarda yaşayan çocukların yaşadıkları problemleri yansıtan şiirlerine ilk ve ortaokullar için hazırlanan ders kitaplarında ve

üniversitelerin farklı programlarında okutulan çocuk edebiyatı derslerinde yer verilmelidir.

İlk ve ortaokullarda Mustafa Ruhi Şirin'in şiirleri farklı etkinliklerde okutulmalıdır.

Kaynakça

- Asutay Kurtoğlu, Z. (2012). *Jutta Treiber'in Vergewaltigt (Tecavüz) ve Laurie Halse Anderson'in Speak (Konuş) adlı sorun odaklı gençlik romanlarında tecavüz konusunun karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bowen, Glenn A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (3), 27-40.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Günyüz, M. (Ekim, 2011). *Sorun odaklı çocuk edebiyatı: Babamın Gözleri Kedi Gözleri ve Sevgili Annelerim kitapları bağlamında boşanmış aile çocuğu olarak edebiyatta yer almak*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Gürdal Ünal, A. (2011). *Türk çocuk edebiyatında engellilik (1969-2009)*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Hasırcı, S. (Ekim, 2011). *Çocuk kitaplarında şişmanlığın (obezite) ele alınışı üzerine bir değerlendirme*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Kural, L. (2012). *Sorun odaklı yazında işitme yetersizliğine karşılaştırmalı bir yaklaşım*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expended sourcebook*. California: SAGE Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (çev. M. Bütün, S. B. Demir)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2016). *Elsiz eldiven*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2006). *Çocuk hep çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Turan, L. (2005). Arkadaş Edinme Güçlüğü Çeken Çocukların Problemlerini Çözmede Çocuk Edebiyatından Yararlanma. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 124-135.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.